GNOMUL

LEGENDĂ ARAGONEZĂ

I

Fetele din sat se întorceau de la izvor cu ulcioarele pe creştet. Se întorceau cîntînd şi rîzînd cu un zgomot şi o larmă ce nu s-ar puteau asemui decît cu vesela zarvă a unui stol de rîndunele cînd zburătăcesc dese ca grindina în jurul giruetei unei clopotniţe. În pridvorul bisericii, aşezat la poalele unui ienupăr, stătea moş Gregorio. Moş Gregorio era cel mai bătrînel din sat. Avea vreo nouăzeci de crăciunuri, părul alb, gura poznaşă, ochii veseli şi mîinile tremurătoare. În copilărie fusese păstor; în tinereţe, soldat. Apoi cultivase o mică gospodărie, proprietate a părinţilor săi, pînă cînd, în cele din urmă, forţele îl părăsiseră şi se oprise liniştit aşteptînd moartea, de care nici nu se temea, nici nu o dorea. Nimeni nu povestea o snoavă cu mai mult farmec decît el, nici nu ştia poveşti mai minunate, şi nici nu potrivea atît de bine un proverb, o zicătoare sau o pildă înţeleaptă.

Zărindu-l, fetele grăbiră pasul cu intenţia de a intra în vorbă cu el, iar cînd ajunseră în pridvor, toate începură să-l impore să le istorisească o poveste cu care să amăgească timpul ce mai rămînea pînă la căderea nopţii, şi nu mai era mult, căci soarele, apunînd, atingea pieziş pămîntul, iar umbrele munţilor creşteau dintr-o clipă în alta de-a lungul cîmpiei.

Moş Gregorio ascultă zîmbind rugămintea fetelor care, odată obţinută promisiunea că le va istorisi ceva, lăsară ulcioarele pe pămînt şi, aşezîndu-se în jurul lui, alcătuiră un cerc în centrul căruia rămase bătrînelul, care începu să le vorbească în felul acesta:

– Nu vă voi istorisi o poveste, întrucît, cu toate că îmi aduc aminte cîteva în clipa asta, în ele se petrec lucruri atît de grave încît nici voi, care sînteţi nişte zvăpăiate, nu-mi veţi da ascultare, şi nici mie, din cauza ceasului înaintat al serii, nu-mi rămîne timp să v-o istorisesc. Vă voi da în schimb o povaţă.

– O povaţă! – exclamară fetele cu aer de vădită nemulţumire. Haida, deh! Nu ca să auzim sfaturi ne-am oprit noi. Cînd ne-or lipsi, ni le-o da părintele.

– Poate că – urmă bătrînul cu glasul lui hodorogit şi tremurător – părintele n-ar şti să vi-l dea cu un prilej atît de nimerit cum vi-l poate da moş Gregorio, fiindcă el, ocupat cu rugăciunile şi cu litaniile lui, n-o fi observat, ca mine, cum, de la o zi la alta, mergeţi după apă la izvor din ce în ce mai devreme şi vă întoarceţi din ce în ce mai tîrziu.

Fetele se priviră unele pe altele cu un imperceptibil surîs de zeflemea, nelipsind cîteva din cele ce erau situate în spatele lui care îşi atinseră fruntea cu degetul, însoţindu-şi mişcarea cu un gest semnificativ.

– Şi ce rău găseşti dacă ne oprim la izvor să sporovăim o clipă cu prietenele şi cu vecinele? – spuse una dintre ele. Oare umblă prin sat şuşoteli dacă băieţii ies la drum să ne arunce flori ori vin să se ofere să ne care ulcioarele pînă la intrarea în sat?

– De toate – îi răspunse bătrînul fetei care îi adresase cuvîntul în numele tovarăşelor sale. Babele din zat şuşotesc cum că astăzi fetele merg să facă nebunii şi să se distreze într-un loc unde ele ajungeau să ia apa în grabă şi tremurînd, fiindcă numai de acolo se poate lua, iar eu găsesc că e rău că, încet-încet, vi se risipeşte frica pe care le-o inspiră tuturor locul unde se află izvorul, căci s-ar putea întîmpla odată şi odată să vă prindă noaptea acolo.

Moş Gregorio rosti aceste ultime cuvinte cu un ton atît de plin de mister, încît fetele căscară ochii înspăimîntate ca să-l privească şi, cu un amestec de curiozitate şi zeflemea, stăruiră din nou:

– Noaptea! Păi, ce se întîmplă noaptea în locul acela, de faci atîta zarvă şi ne vorbeşti cu nişte cuvinte atît de înfricoşate şi de întunecate despre ce ni s-ar putea întîmpla acolo? Te pomeneşti că ne-or mînca lupii?

– Cînd muntele Moncayo se acoperă de zăpadă, lupii, alungaţi din viziunile lor, coboară în haite pe poalele muntelui şi nu o dată i-am auzit urlînd într-un concert înfiorător, nu doar în împrejurimile izvorului, ci chiar pe drumurile din sat. Însă nu lupii sînt oaspeţii cei mai grozavi de pe Moncayo. În prăpăstiile sale adînci, pe culmile lui solitare şi aspre, în sînul său gol, sălăşluiesc nişte fiinţe diavoleşti care, în timpul nopţii, coboară pe costişe ca un roi şi dau năvală pretutindeni şi mişună prin cîmpie, şi sar din stîncă în stîncă, se joacă în apă ori se leagănă pe ramurile despuiate ale copacilor. Ei sînt cei care urlă în crăpăturile stîncilor; ei alcătuiesc şi împing acei imenşi bulgări de zăpadă care coboară rostogolindu-se din înaltele piscuri, nimicind şi zdrobind tot ce le stă în cale; ei ciocănesc cu grindina la geamurile noastre în nopţile ploioase şi aleargă precum nişte flăcări albastre şi uşoare peste faţa mlaştinilor. Printre aceste duhuri care, alungate de la cîmpie de binecuvîntările şi de exorcismele Bisericii, au plecat să se ascundă pe crestele nemaiatinse ale munţilor, există unele de soiuri diferite şi care, pe cît se pare, dinaintea ochilor noştri capătă forme felurite. Totuşi, cele mai primejdioase, cele care se strecoară cu vorbe dulci în inima tinerelor şi le orbesc cu făgăduinţe măreţe, sînt gnomii. Gnomii sălăşluiesc în măruntaiele munţilor. Ei cunosc drumurile subterane ale acestora şi, veşnici păzitori ai comorilor închise acolo, veghează zi şi noapte lîngă zăcămintele de metale şi de pietre preţioase. Vedeţi – urmă bătrînul, arătînd cu toiagul pe care se sprijinea culmea muntelui Moncayo, care se înălţa în dreapta sa, desprinzîndu-se întunecată şi gigantică pe cerul vioriu şi neguros al apusului – vedeţi namila aceea imensă încununată încă de zăpadă? În sînul ei îşi află sălaşul acele duhuri diavoleşti. Palatul pe care îl locuiesc este înfricoşător şi măreţ totodată.

Cu mulţi ani în urmă, urmărind o oaie rătăcită, un păstor a pătruns prin gura uneia din aceste peşteri, ale căror intrări sînt acoperite de hăţişuri dese şi al căror capăt nu l-a văzut nimeni. Cînd s-a întors în sat era palid ca moartea. Descoperise taina gnomilor, respirase aerul lor otrăvit şi a plătit cu viaţa îndrăzneala; însă, înainte de a muri, a istorisit lucruri uimitoare. Înaintînd prin acea cavernă el găsise, în cele din urmă, nişte galerii subterane şi imense, iluminate printr-o strălucire nelămurită şi fantastică, produsă de fosforescenţa stîncilor, asemănătoare acolo cu nişte mari bucăţi de cristal prins în mii de forme capricioase şi stranii. Solul, bolta şi pereţii acelor saloane întinse, lucrare a naturii, păreau marmorate precum marmura cea mai bogată; însă vînele ce le străbăteau erau de aur şi de argint, iar printre acele vîne strălucitoare se zăreau ca încrustate puzderie de pietre preţioase de toate culorile şi mărimile. Erau hiacinturi şi smaralde în grămadă, şi diamante, şi rubine, şi safire şi, ce ştiu eu, multe alte pietre necunoscute pe care el nu a ştiut să le numească, însă atît de mari şi de frumoase încît ochii îi orbiseră cînd le contemplase. Nici un zgomot din afară nu ajungea pînă în adîncul fantasticei caverne. Doar din cînd în cînd se desluşeau nişte gemete prelungi şi tînguitoare ale aerului ce străbătea acel labirint vrăjit, o rumoare nedesluşită de foc subteran care fierbea înăbuşit, şi murmurul apelor curgătoare care treceau nu se ştie pe unde.

Singur şi pierdut în acea imensitate, păstorul a umblat nu ştiu cîte ceasuri fără a găsi ieşirea, pînă cînd, în cele din urmă, dădu peste obîrşia izvorului al cărui zgomot îl auzise. Acesta ţîşnea din pămînt ca o fîntînă miraculoasă, cu un salt al apei încununat de spumă care cădea alcătuind o cascadă arătoasă şi producînd un murmur răsunător cînd

se îndepărta alunecînd printre crăpăturile stîncilor. În jurul său creşteau nişte plante nemaivăzute, unele cu frunze late şi groase, altele subţiri şi lungi precum nişte panglici plutitoare.

Pe jumătate ascunşi în acel frunziş umed alergau nişte făpturi stranii, în parte oameni, în parte reptile, sau amîndouă la un loc, căci preschimbîndu-se neîncetat păreau cînd nişte fiinţe omeneşti diforme şi micuţe, cînd salamandre luminoase ori flăcări fugare ce dansau în cercuri pe deasupra vîrfului izvorului. Acolo, agitîndu-se în toate direcţiile, alergînd pe pămînt sub forma unor pitici respingători şi contrafăcuţi, căţărîndu-se pe pereţi, cu spume la gură şi răsucindu-se ca nişte reptile ori dansînd sub înfăţişarea unor flăcărui peste faţa mlaştinii, umblau gnomii, stăpîni ai acelor locuri, socotindu-şi şi răscolindu-şi bogăţiile fabuloase. Ei ştiu unde îşi păstrează avarii acele comori pe care zadarnic le caută mai apoi moştenitorii; ei ştiu locul unde maurii, înainte de a fugi, şi-au ascuns odoarele; iar giuvaerele care se pierd, monedele care se rătăcesc, tot ceea ce are vreo valoare şi dispare, ei le caută, le găsesc şi le fură, ascunzîndu-le în văgăunile lor, întrucît ei ştiu să cutreiere lumea întreagă pe sub pămînt şi pe drumuri tainice şi necunoscute. Acolo ţineau, deci, îngrămădite tot soiul de obiecte rare şi preţioase. Erau giuvaere de o valoare nepreţuită, coliere şi colane de perle şi de pietre fine, amfore de aur de forme străvechi umplute cu rubine, cupe sculptate, arme bogate, monede cu efigii şi inscripţii cu neputinţă de recunoscut ori de descifrat, comori, în sfîrşit, atît de fabuloase şi de imense, încît închipuirea abia le poate concepe. Iar totul strălucea în acelaşi timp, aruncînd scîntei şi reflexe atît de vii, încît parcă totul ardea, se mişca şi tremura. Cel puţin păstorul a istorisit că aşa i se păruse.

Ajungînd aici, bătrînul se opri o clipă. Fetele, care începuseră să asculte istorisirea lui moş Gregorio cu un zîmbet de zeflemea, păstrau acum o tăcere adîncă, aşteptîndu-l să continue, cu ochii înspăimîntaţi, cu buzele uşor întredeschise şi cu curiozitatea şi interesul zugrăvite pe chip. În cele din urmă, una dintre ele rupse tăcerea şi, fără a se putea abţine, exclamă, entuziasmată de cum auzise descrierea bogăţiilor fabuloase care se oferiseră vederii păstorului:

– Şi cum, n-a luat cu el nimic din toate acelea?

– Nimic, răspunse moş Gregorio.

– Ce nătîng! – exclamară fetele în cor.

– Cerul l-a ajutat în acea cumpănă – urmă bătrînul – căci, în clipa cînd lăcomia, care întrece totul, începea să-i risipească teama şi nălucit la vederea acelor giuvaere, din care unul singur era deajuns spre a-l face puternic, păstorul se pregătea să pună mîna pe cîteva dintre ele, se spune că a auzit – minunaţi-vă de cele întîmplate! – a auzit limpede şi lămurit în acele adîncuri, în ciuda hohotelor şi a glasurilor gnomilor, a fierberii de foc subteran, a zgomotului apelor curgătore şi a tînguielilor văzduhului, a auzit, spun, ca şi cum ar fi fost la poalele colinei pe care se află, dangătul clopotului de la sihăstria Fecioarei din Moncayo. Auzind clopotul, care bătea pentru *Avemaria*, păstorul căzu la pămînt chemînd-o pe Maica Domnului nostru Isus Cristos, şi, fără să ştie cum şi nici pe unde, se pomeni în afara acelor locuri, pe drumul ce duce către sat, aruncat pe o potecă şi cuprins de o mare buimăceală, ca şi cum ar fi ieşit dintr-un vis. De atunci, toată lumea s-a lămurit de ce izvorul din sat aduce din cînd în cînd cu apele sale un praf de aur nespus de fin, iar cînd vine noaptea, în zgomotul pe care îl scoate se aud cuvinte nedesluşite, cuvinte înşelătoare cu care gnomii care îl otrăvesc încă de la obîrşie încearcă să-i ispitească pe nechibzuiţii care pleacă urechea la ele, făgăduindu-le bogăţii şi comori ce le vor pecetlui pierzania.

Cînd moş Gregorio ajungea la acest punct al povestirii sale, noaptea căzuse deja, iar clopotul bisericii începu să bată pentru rugăciuni. Fetele îşi făcură semnul crucii cu evlavie, murmurară un *Avemaria* în şoaptă, iar după ce îşi luară rămas bun de la moş

Gregorio, care le sfătui din nou să nu piardă vremea la izvor, îşi luară fiecare ulciorul, şi ieşiră laolaltă tăcute şi îngîndurate din pridvorul bisericii. Departe de locul unde îl întîlniseră pe bătrînel, cînd ajunseră în piaţa satului, unde trebuiau să se despartă, cea mai hotărîtă şi mai vorbăreaţă dintre ele exclamă:

– Voi credeţi ceva din prostiile pe care ni le-a povestit moş Gregorio?

– Eu nu! – spuse una.

– Eu nici atîta! – exclamă alta.

– Nici eu, nici eu! – repetară celelalte, rîzîndu-şi de credulitatea lor de o clipă.

Grupul de fetişcane se risipi, îndreptîndu-se fiecare spre unul din capetele pieţii. După ce dădură colţurile diferitelor drumuri care veneau să se oprească în acel loc, două dintre fete, singurele care nu-şi dezlipiseră încă buzele spre se împotrivi cu zeflemeaua lor adevărului rostit de moş Gregorio şi, îngîndurate de minunata sa istorisire, păreau adîncite în gîndurile lor, plecară împreună, cu acea încetineală proprie persoanelor distrate, pe un drum mohorît, îngust şi întortocheat.

Dintre acele două fete, cea mai mare, ce părea să aibă douăzeci de ani, se numea Marta, iar cea mai mică, care încă nu împlinise şaisprezece, Magdalena.

Cît dură drumul, amîndouă păstrară o tăcere adîncă; însă cînd ajunseră în pragul casei şi lăsară ulcioarele pe banca de piatră din faţa uşii, Marta îi spuse Magdalenei:

– Tu chiar crezi în minunile de pe Moncayo şi în duhurile de la izvor?

– Eu – răspunse Magdalena cu simplitate – eu cred în tot. Oare tu te îndoieşti?

– Oh, nu! – se grăbi să o întrerupă Marta. Şi eu cred în tot: în tot… ce vreau să cred.

II

Marta şi Magdalena erau surori. Orfane din primii ani ai copilăriei, trăiau în sărăcie sub ocrotirea unei rubedenii a mamei lor, care le luase din milostenie, şi care la tot pasul le făcea să simtă, prin ocările şi cuvintele ei umilitoare, povara binefacerii sale. Totul părea să lucreze aşa încît nodurile dragostei să se strîngă între cele două suflete, surori, nu doar prin legătura sîngelui, ci şi prin acelea ale sărăciei şi suferinţei, şi, cu toate acestea, între Marta şi Magdalena exista o întrecere surdă, o antipatie tainică, pe care nu le-ar putea lămuri decît studiul caracterelor lor, aflate într-o opoziţie la fel de absolută ca şi înfăţişările.

Marta era semeaţă, vehementă în înclinaţiile sale şi de o brutalitate sălbatică în exprimarea afectelor. Nu ştia nici să rîdă, nici să plîngă, şi de aceea nu plînsese şi nici nu rîsese niciodată. Magdalena, dimpotrivă, era smerită, iubitoare, bună, şi nu o dată fusese văzută plîngînd şi rîzînd în acelaşi timp, aidoma copiilor.

Marta avea ochii mai negri decît noaptea, iar dintre genele ei întunecate s-ar fi spus că, din cînd în cînd, săreau scîntei de foc precum dintr-un tăciune încins.

Pupila albastră a Magdalenei părea să înoate într-un fluid de lumină în cercul de aur al genelor sale blonde. Iar la ea totul era în armonie cu expresia deosebită a ochilor. Marta, uscăţivă, palidă la faţă, cu mişcări rigide şi un păr cîrlionţat şi întunecat, care îi umbrea fruntea şi îi cădea pe umeri ca o mantie de catifea, alcătuia un contrast singular cu Magdalena, albă, rozie, mică, copilăroasă în fizionomie şi în forme şi avînd nişte cosiţe blonde care îi înconjurau tîmplele, aidoma nimbului de aur de deasupra capului unui înger.

În ciuda inexplicabilei repulsii pe care o simţeau una faţă de cealaltă, cele două surori trăiseră pînă atunci într-un soi de indiferenţă, care ar fi putut fi luată drept pace şi afecţiune. Egale, în nenorocire şi îndurerare, nu avuseseră nici o dragoste pe care să şi-o

dispute şi nici vreo preferinţă pe care să şi-o invidieze. Marta se închisese, pentru a suferi, într-o tăcere egoistă şi semeaţă, iar Magdalena, găsind uscată inima surorii, plîngea în singurătate atunci cînd lacrimile o podideau involuntar.

Nici o simţire nu era comună între cele două. Niciodată nu-şi împărtăşiseră bucuriile şi chinurile, şi totuşi, singura taină pe care încercau să o ascundă în adîncul cel mai adînc al inimii şi-o ghiciseră reciproc, cu acel instinct minunat al femeii îndrăgostite şi geloase. Într-adevăr, Marta şi Magdalena puseseră ochii pe un acelaşi bărbat.

Patima uneia era dorinţa tenace, rod al unui caracter neîmblînzit şi voluntar; la cealaltă, dragostea se asemăna cu acea vagă şi spontană tandreţe din adolescenţă, care, avînd nevoie de cineva în care să se întrebuinţeze, îl iubeşte pe întîiul care îi apare în faţa ochilor. Amîndouă păstrau taina iubirii lor, întrucît bărbatul care o inspirase poate că şi-ar fi rîs de o dragoste ce putea fi interpretată ca o ambiţie absurdă a unor fete sărace din popor. Amîndouă, în ciuda distanţei care le despărţea de obiectul patimii, nutreau o speranţă îndepărtată de a-l poseda.

În apropiere de sat, pe o înălţime ce domina împrejurimile, era un vechi castel părăsit de stăpînii săi. În serile de şezătoare, bătrînele istoriseau o poveste plină de minunăţii despre întemeietorii săi. Povesteau că, aflîndu-se regele Aragonului în război cu duşmanii, după ce-şi secătuise proviziile, fusese părăsit de susţinători şi era pe punctul de a-şi pierde tronul, i se înfăţişă într-o zi o păstoriţă din acel ţinut şi, după ce îi dezvălui existenţa unor subterane pe unde putea traversa muntele Moncayo fără ca duşmanii săi să prindă de veste, îi dădu o comoară în perle fine, nespus de bogate pietre preţioase şi lingouri de aur şi argint, cu care regele îşi plăti trupele, ridică o armata puternică şi, mărşăluind pe sub pămînt o noapte întreagă, căzu a doua zi asupra inamicilor şi îi învinse, asigurîndu-şi coroana.

După ce obţinuse o victorie atît de grozavă, se spune că regele îi spuse păstoriţei: «Cere-mi ce vrei, căci, chiar de ar fi jumătate din regatul meu, jur că ţi-o voi da într-o clipă.» «Eu nu vreau decît să mă întorc să-mi păzesc turma», răspunse păstoriţa. «Nu vei păzi altceva decît hotarele mele», îi replică regele, şi îi dădu în stăpînire întreaga frontieră, poruncindu-i să înalţe o fortăreaţă în satul cel mai apropiat de Castilia, unde păstoriţa se mută, măritată cu unul dintre favoriţii regelui, nobil, mîndru, curajos şi stăpîn, de asemenea, peste multe fortăreţe şi feude.

Uimitoarea istorisire a lui moş Gregorio despre gnomii din Moncayo, a căror taină se afla în izvorul din sat, exaltă din nou fanteziile nebuneşti ale celor două surori îndrăgostite, completînd, ca să spunem aşa, neştiuta poveste a comorii găsite de păstoriţa din poveste, comoară a cărei amintire le tulburase nu o dată nopţile de nesomn şi de amărăciune, înfăţişîndu-se închipuirii lor asemenea unei slabe raze de speranţă.

În noaptea următoare serii cu întîlnirea cu moş Gregorio, toate fetele din sat vorbiră pe la casele lor despre minunata poveste pe care acesta le-o istorisise. Marta şi Magdalena păstrară o tăcere adîncă şi, nici în acea noapte, nici în întreaga zi ce răsări după ea nu mai schimbară o vorbă în legătură cu acest subiect, temă a tuturor conversaţiilor şi obiect al comentariilor vecinelor.

Cînd sosi ceasul obişnuit, Magdalena îşi luă ulciorul şi îi spuse surorii sale:

– Mergem la izvor?

Marta nu răspunse, iar Magdalena îi spuse din nou:

– Mergem la izvor? Vezi că, dacă nu ne grăbim, soarele va apune înainte de-a ne întoarce.

În cele din urmă, Marta exclamă, pe un ton scurt şi aspru:

– Eu nu vreau să merg astăzi.

– Şi nici eu – adăugă Magdalena după o clipă de tăcere, în care îşi ţinu ochii aţintiţi în ai surorii sale, parcă dorind să ghicească în ei pricina acestei hotărîri.

III

De vreun ceas, fetele din sat erau pe drumul de întoarcere spre casele lor. Ultima lumină a amurgului se stinsese în zare, iar noaptea începea să se lase din ce în ce mai întunecată, cînd Marta şi Magdalena, ferindu-se una de cealaltă şi apucînd-o pe drumuri diferite, ieşiră din sat îndreptîndu-se către izvorul misterios. Izvorul ţîşnea ascuns între nişte stînci ascuţite acoperite de muşchi, la capătul unui plopiş întins.

După ce, puţin cîte puţin, zgomotele zilei se stinseră şi nu se mai auzea decît ecoul îndepărtat al glasului ţăranilor care se întorc, călare pe atelaje, cîntînd în ritmul proţapului de la plug pe care îl tîrăsc pe pămînt; după ce nu se mai percepu zgomotul monoton al tălăngilor turmei, şi glasurile păstorilor, şi lătratul cîinilor care adună vînatul, iar în turnul satului sună ultimul dangăt de clopot pentru rugăciuni, domni acea dublă şi augustă tăcere a nopţii şi a singurătăţii, tăcere plină de murmure stranii şi uşoare, care o fac şi mai perceptibilă.

Marta şi Magdalena alunecară prin labirintul de copaci şi, ocrotite de întuneric, ajunseră, fără să se vadă, la plopiş. Marta nu cunoştea teama, iar paşii săi erau fermi şi siguri. Magdalena tremura la simplul zgomot pricinuit de picioarele sale cînd păşeau pe frunzele uscate ce înveleau pămîntul.

Cînd cele două surori ajunseră lîngă izvor, vîntul nopţii începu să mişte coroanele plopilor, iar murmurului suflărilor sale inegale părea să-i răspundă apa izvorului cu un zgomot măsurat şi uniform.

Marta şi Magdalena îşi îndreptară atenţia către acele zgomote ce treceau pe la picioarele lor ca un susur constant şi pe deasupra capetelor lor ca o tînguire ce se năştea şi se stingea pentru a creşte iar şi a se răspîndi prin desişuri. Pe măsură ce treceau ceasurile, acea răsunare necontenită a aerului şi a apei îmcepu să le producă o stranie exaltare, un soi de vîrtej care, tulburînd vederea şi vîjîind în auz, părea să le năucească de tot.

Atunci, aşa cum se aude vorbind prin vise cu un ecou îndepărtat şi nedesluşit, le păru că aud, printre acele rumori fără nume, nişte sunete nearticulate, ca acelea ale unui copil care vrea şi nu poate să-şi cheme mama; apoi, cuvinte ce se repetau o dată şi altă dată, mereu aceleaşi; mai apoi, fraze nelegate şi dislocate, fără ordine şi fără înţeles, şi, în cele din urmă…, în cele din urmă începură să vorbească vîntul rătăcind printre copaci şi apa săltînd din stîncă în stîncă.

APA

Femeie!… Femeie!… Ascultă-mă… Ascultă-mă şi apropie-te să mă asculţi, căci eu îţi voi săruta picioarele în vreme ce tremur cînd îţi oglindesc imaginea în adîncul întunecat al undelor mele! Femeie!… Ascultă-mă, căci murmurele mele sînt cuvinte.

VÎNTUL

Fată!… Fată chipeşă, ridică-ţi capul; lasă-mă să-ţi sărut fruntea în pace, în vreme ce îi răscolesc părul. Fată chipeşă, ascultă-mă, căci şi eu pot vorbi, şi îţi voi şopti la ureche vorbe drăgăstoase.

MARTA

Oh! Vorbeşte, vorbeşte, căci eu te voi înţelege, fiindcă înţelegerea mea pluteşte într-un vîrtej la fel cum plutesc cuvintele tale nelămurite. Vorbeşte, curgere misterioasă.

MAGDALENA

Mi-e frică. Aer al nopţii, aer de miresme, răcoreşte-mi fruntea, care arde! Spune-mi ceva care să-mi insufle curaj, căci spiritul meu şovăie.

APA

Eu am străbătut sînul tenebros al gliei, am aflat taina miraculoasei sale fecundităţi şi cunosc toate fenomenele din măruntaiele sale, unde încolţesc făpturile viitoare. Rumoarea mea adoarme şi deşteaptă. Deşteaptă-te tu, care o înţelegi.

VÎNTUL

Eu sînt văzduhul pe care îl mişcă îngerii cu aripile lor imense atunci cînd străbat spaţiul. Eu înghesui la Apus norii care îi oferă soarelui un culcuş de purpură, şi aduc în zori, cu ceţurile dese ce se destramă în picături, o ploaie de perle peste flori. Suspinele mele sînt un balsam. Deschide-mi inima ta şi o voi potopi de fericire.

MARTA

Cînd am auzit pentru întîia dată murmurul unei curgeri subterane, nu degeaba mă aplecam la pămînt ascultînd. Cu ea mergea un mister pe care trebuia să-l înţeleg în cele din urmă.

MAGDALENA

Suspine ale vîntului, eu vă cunosc. Voi mă mîngîiaţi atunci, cînd, istovită de plîns, somnul mă biruia în copilărie, iar rumoarea voastră mi-o închipuiam cuvintele unei mame ce-şi dezmiardă copila.

*

Apa amuţi pentru cîteva clipe, şi nu suna decît ca un şuvoi care se frînge printre stînci. Vîntul tăcu de asemenea, iar zgomotul său nu fu altceva decît zgomot de frunze mişcate. Astfel trecu ceva vreme, iar apoi vorbiră din nou, şi vorbiră astfel:

APA

După ce mă strecor picătură cu picătură prin filonul de aur al unei mine fără sfîrşit; după ce curg printr-o albie de arigint şi sar ca peste nişte pietricele de rîu printr-un număr nesfîrşit de safire şi ametiste, purtînd cu mine, în loc de nisip, diamente şi rubine, m-am unit, într-o misterioasă căsătorie, cu un geniu. Îmbogăţită de puterea lui şi de ocultele virtuţi ale pietrelor preţioase şi ale metalelor, de ai căror atomi sînt saturată, îţi pot oferi ceea ce rîvneşti. Eu am forţa unei conjurări, puterea unui talisman şi virtutea celor şapte pietre şi a celor şapte culori.

VÎNTUL

Eu vin după ce-am rătăcit pe cîmpie, şi precum albina care se întoarce la stup cu prada ei de miere înmiresmată, aduc suspine de femeie, scîncete de copil, cuvinte de castă iubire şi parfum de nard şi de crin sălbatic. Eu am cules în trecerea mea mai mult decît miresme şi ecouri de armonii. Comorile mele sînt imateriale; însă ele dau pacea sufletului şi fericirea molcomă a viselor norocoase.

*

În vreme ce sora ei, atrasă ca printr-un farmec, se apleca la marginea izvorului ca să audă mai bine, Magdalena se îndepărta, fără să-şi dea seama, de stîncile printre care ţîşnea izvorul.

Amîndouă îşi aveau ochii aţintiţi, una în adîncul apelor, cealaltă în adîncul cerului.

Iar Magdalena exclama, privind luceferii cum străluceau în înalt:

– Acelea sînt nimburile de lumină ale îngerilor nevăzuţi ce ne păzesc.

Între timp Marta spunea, văzînd cum oglindirea stelelor tremura în apa izvorului:

– Acelea sînt părticelele de aur pe care apa le poartă în curgerea ei misterioasă.

Izvorul şi vîntul, care pentru a doua oară amuţiseră o clipă, vorbiră din nou, şi spuseră:

APA

Urcă pe curgerea mea, despoaie-te de teamă ca de un veşmînt grosolan şi cutează să treci pragurile necunoscutului. Eu am ghicit că spiritul tău este de esenţa spiritelor superioare. Invidia te va fi smuls poate din cer spre a te doborî în lutul mizeriei. Eu văd, cu toate astea, pe fruntea ta posomorîtă o pecete a semeţiei care te face demnă de noi, spirite puternice şi libere… Vino; eu te voi învăţa cuvinte vrăjite cu o asemenea virtute încît, cînd le vei rosti, stîncile se vor deschide şi îţi vor oferi, odată cu diamantele din sînul lor, precum perlele din scoicile aduse de pescari de pe fundul mării. Vino; îţi voi da comori ca să trăieşti fericită şi, mai tîrziu, cînd temniţa în care zaci închisă va fi sfărîmată, spiritul tău se va amesteca cu ale noastre, căci sînt suflete înfrăţite şi, toate contopite, vom fi forţa motoare, raza vitală a creaţiei, care circulă asemenea unui fluid prin arterele sale subterane.

VÎNTUL

Apa mîngîie pămîntul şi vieţuieşte în noroi. Eu curg prin zonele eterice şi zbor în spaţiul fără margini. Urmează-ţi mişcările inimii, lasă-ţi sufletul să urce asemenea flăcării şi a albastrelor spirale ale fumului. Nenorocit cel ce, avînd aripi, coboară în adîncuri pentru a căuta aurul, putînd urca în înalt spre a găsi iubire şi simţire! Trăieşte ascunsă ca violeta, căci eu îţi voi aduce într-o sărutare fecundă germenul însufleţitor al altei flori soră a ta şi voi sfîşia ceţurile, să nu lipsească o rază de soare care să-ţi lumineze veselia. Trăieşte ascunsă, trăieşte necunoscută, căci cînd spiritul tău se va dezlega, eu îl voi urca în zonele luminii într-un nor roşu.

*

Tăcură vîntul şi apa şi apăru gnomul. Gnomul parcă era un omuleţ străveziu; un soi de pitic de lumină aidoma unei flăcări, care rîndea în hohote, fără zgomot, şi sărea din stîncă în stîncă, cu o iuţeală ameţitoare. Uneori se scufunda în apă şi continua să strălucească în adîncul acesteia ca un giuvaer alcătuit din pietre de mii de culori; alteori ieşea la suprafaţă şi îşi flutura mîinile şi picioarele, şi îşi scutura capul într-o parte şi în cealaltă cu o repeziciune de-a dreptul miraculoasă.

Marta îl văzu pe gnom şi îl urmări cu privirea rătăcită în toate evoluţiile lui extravagante, iar cînd, în cele din urmă, duhul diavolesc se năpusti prin sălbăticia de pe Moncayo ca o flacără alergătoare, fluturîndu-şi coama de scîntei, simţi un soi de atracţie irezistibilă şi îl urmă într-o alergare frenetică.

– Magdalena! – spunea între timp aerul, care se îndepărta încet.

Iar Magdalena, pas după pas, ca o somnambulă călăuzită prin somn de un glas prietenos, urmă adierea, care umbla suspinînd pe cîmpie. Apoi, totul rămase din nou în

tăcere în plopişul întunecat, iar vîntul şi apa continuară să răsune cu murmurele şi cu rumorile dintotdeauna.

IV

Magdalena se întoarse în sat palidă şi plină de uimire. Marta fu aşteptată zadarnic toată noaptea să se întoarcă.

Cînd sosi după-amiaza celei de-a doua zile, fetele găsiră un ulcior spart la marginea izvorului din plopiş. Era ulciorul Martei, de care nu se mai ştiu niciodată nimic. De atunci, fetele din sat merg după apă atît de devreme încît se deşteaptă odată cu soarele. Cîteva m-au asigurat că, noaptea, nu o dată, s-a auzit plînsul Martei, al cărei spirit trăieşte întemniţat în izvor. Eu nu ştiu cîtă crezare să dau acestei ultime părţi a poveştii, întrucît adevărul este că, de atunci, nimeni n-a mai îndrăznit să pătrundă în plopiş, ca să-l audă, mai tîrziu de dangătele pentru Avemaria.

***